

Zofia Kossaková

Úmluva

Příběh o Abrahámovi

Kapitola první

V MĚSTĚ URU

Eliezer, zvaný damašský, se vrátil zpět do tábora a odvedl osly. Abram, jeho pán, již oplešalý, vystoupil na velké schodiště, které vedlo k městské bráně. Druhý otrok, mladičký Sur, s tvářemi dosud bezvousými, za ním kráčel s košem potravin na hlavě. Schody se širokými kamennými stupni byly poznamenané staletým užíváním a tak sešlapané, že i osli a velbloudi po nich mohli pohodlně stoupat. Starodávné město Ur, ležící nad dolním tokem Eufratu, se rozkládalo na umělém, téměř sto loktů vysokém pahorku, který před dávnými lety – jistě před potopou – navršily dnes již zapomenuté kmeny.

Abram zvolna vstoupil pod stínodárné zdi. Brána byla prostorná, nízce klenutá, uzavíraná přes noc na bronzové závory. Křídla vrat zdobily polovypouklé řezby, zobrazující obležení města. Kvůli chladu, jenž vanul pod klenutím, se brána stala vyhledávaným dostaveníčkem obyvatel města a současně tržištěm. Zde se zpravidla vyřizovaly kupecké a právní záležitosti a vyměňovaly novinky i klepy. Zde se scházeli pouliční prodavači, kejklíři, zaříkávači a zaklínači. V koších ze síťoví, přistavených ke zdi, se vršily ploché bochníky, horké placky a *debelah*, oblíbená lahůdka z fíků a rozinek, slepených medem a potom vysušených na slunci. Nad koši bzučely husté roje much. Opodál prodávali hrnce,

polévanou keramiku a vedle ní i nejlevnější nádoby z vyschlé vyhloubené dýně, určené pro ty nejchudší. Houf žebráků se křikem dožadoval almužny.

Prodavači vonností zvedali maličké baňky naplněné drahocennými oleji. Uprostřed hlučného lidského semeniště nechyběli ani špehové, které sem posílal místodržitel nebo kněží, neboť první i druzí dychtili vědět, o čem si šušká prostý lid, a na široké lavici trůnil zdálky patrný královský úředník, třímající před sebou misky k vážení zlata či stříbra. Kupci sice po boku nosili váček s vlastními váhami a závažím ve tvaru lva či býka, ale každý kupující měl možnost, ba povinnost požádat úředníka, aby přezkoušel správnost vah a přesvědčil se o poctivosti prodávajícího. Byla-li zjištěna nepřesnost, usekl kat kupci ruku.

Všeobecně používaným platidlem byly šekely stříbra, odpovídající váze sto osmdesáti ječmenných zrn; šedesát šekelů pak tvořilo jednu hřivnu, šedesát hřiven – jeden talent. Třebaže váha obilí zůstávala většinou táž, hodnota šekelů se měnila. Šekely babylonské byly ceněny jinak než elamské či asyrské. Dokonce i na území jednoho státu se lišila hřivna královská od hřivny kněžské. Rozdíl v hodnotě peněz vyvolával neustálé spory, takže většina kupujících a prodávajících dávala přednost výměnnému obchodu.

Abram stanul na chvíli před vchodem; vnitřek brány se mu zdál neproniknutelně temný, jak byl oslněn prudkým slunečním světlem. Než se nadál, obklopil jej hlouček trhovců a dotěrně mu nabízel své zboží. Abram zavrtěl odmítavě hlavou a na znamení, že nemíní uzavírat jakýkoli obchod, si přehodil cíp širokého pláště z velbloudí kůže přes rameno. Jeho tváří se mihl stín pohrdání, jaké choval každý svobodný pastýř k lidem uzavřeným městskými branami. Byl to vysoký a statný muž. Světlý šátek, který mu zahaloval hlavu i ramena, opásaný třikrát černou šňůrou, se bělal vysoko nad

zástupem lidí. Chvíli postál u prodavače zaklínadel, tábořícího uprostřed hliněných tabulek, cihel a amuletů.

„Řekni mi, kde bydlí adon Taribal, prodavač zaklínadel,“ obrátil se na něho.

„Žij věčně, můj pane! Proč se chceš trmáčet až k mistru Taribalovi? Tvůj služebník ti může poskytnout ta nejlepší zaklínadla... Vybírej, jak je libo... Proti démonům či proti lidem...?“

„Já se ptám, ty odpovídej. O tvá zaklínadla nestojím. Minulého roku jsi mému otci prodal zaklínadlo proti kouzlům, ale známý kněz, který si tabulku přečetl, mi řekl, že je na ní záznam o sklizni datlí před třemi lety.“

„Démoni ji zaměnili...“ zamumlal rozpačitě prodavač. „Adon Taribal bydlí naproti věži. Jeho obydlí poznáš podle velkých desek, na kterých *melek melakim* – kéž mu bohové dají věčný život – kázal vyrýt svá ustanovení... Má zaklínadla jsou dobrá, Taribalova nestojí za nic,“ dodal ještě.

Ale Abram už neposlouchal. Sotva vykročil z brány, obrátil se na Sura:

„Pospíchej k Terachovi, synu Nachorovu, odevzdej mu potraviny a vyříd', že zanedlouho přijdu.“

Otok si přidržel na hlavě koš, prohnul se v úkloně a poslušně se rozběhl uličkou podél hradeb. Abram vystupoval po schodech, spojujících bránu se svatyní, které byly lemovány postavami lvů a okřídlených býků s lidskými hlavami. Umělé návrší, na němž stálo město, se na tomto místě zvedalo do ploché, kulaté homole, takže svatyně, věž kněží i královský palác, stojící na návrší, se zdály vyšší, než byly ve skutečnosti. Byly postaveny z pálených cihel, pokrytých lesklým sklovitým povlakem – tak jako všechny stavby v této rovinnaté bažinaté zemi. Na svatyni a paláci byla omítka barvy blankytné a tvořila pozadí pro pestré průvody bohů, králů, kněží, bojovníků, zajatců, býků a lvů. Nesčetné postavy

zde bojovaly, hodovaly, přijímaly holdy, oběti, pochodovaly v ukázněném šiku, hynuly, lovily nebo odpočívaly. Skvělost barev soupeřila s dokonalostí kresby.

Nad hlavním vchodem uprostřed mohutného sloupoví byly tyto výjevy vystřídány širokou plochou odrážející se od ostatních stěn křiklavější modří. Uprostřed trůnil samojediný, ohromný bůh Marduk Běl s blesky v rukou a s obludou Tiámatou, povalenou u svých nohou. Marduk – vládce chrámu, města a země, mimořádný ochránce krále Babylonu, nynějšího vládce města Uru, Chammurapiho, syna Sin-Muballitova. Jeho panování v této zemi nebylo dlouhé. Obyvatelé města ještě nezapomněli, jak byly na Babyloňanův příkaz odstraňovány staré cihly, aby měl nový bůh dost místa pro sebe. Téměř tisíciletý chrám, postavený zakladateli velké dynastie Sumerů, byl zasvěcen až do oné chvíle bohu Nanar-Sinovi, jenž se plavil nad světem ve stříbrné měsíční lodi. Nanar-Sin spolu s bohem Slunce Šamašem, bohem Anu, pánem nebes, bohem Enlilem, vládcem vzduchu, bohem Enkim, králem vodstva, a bohyní Ningalou vládli všem městům na dolním toku Eufratu a Tigridu.

Bylo to slavné období bohatství a rozkvětu. Nanar-Sin a jeho dvůr štědře odměňovali lid za přinášené oběti. Jeho přízeň se však vytratila, neznámo proč, a na zemi se začalo valit jedno neštěstí za druhým. Čím byl proti starobylým vládcům Sumerů nově založený Babylon? A přesto se babylonskému králi Sin-Muballitovi podařilo podmanit si zemi, vyvraždit obyvatele Uru, kteří se postavili na odpor, a jejich krále oslepit. Chammurapi, syn Sin-Muballitův, ještě rozmnožil otcovy výboje. Dobył postupně Elam a jeho hlavní město Šúšan, podrobil si Ellasar a starobylé Mari s královským palácem, jenž měl sto třináct nádvoří; jeho území sahalo až k hranicím Asýrie. Opojen mocí chtěl podrobené národy – Sumery, Akkady, Gutejce, Elamity a Amority – sjednotit, slít je, jako

slévá slévač měď a cín; připodobnit národy z jihu národům severním a horské kmeny kmenům z pouště. Právě proto kázal sepsat zákony, jež měly platit pro všechny poddané, všude, kam sahala jeho moc. Nařídil jim také uctívat jednoho boha, svého boha, babylonského Marduka.

To poslední nejvíc pobuřovalo podmaněný lid. Vždyť každé město mělo dosud svého vlastního boha, který pečoval o ně jedině. Svému vlastnímu bohu skládalo oběti, svého vlastního boha oslavovalo v písních. Nikdo nechtěl cizího boha.

Avšak Chammurapi dovedl svou vůli prosadit. Třebaže byl klidný a činil vždy spravedlnosti zadost, neposlušnost nestrpěl a veškerý odpor utápěl v řekách krve. Doplatilo na to i město Ur. Krutě trestáno, konečně se podřídilo a vzdalo se myšlenky na vzpouru.

Potomek starodávné dynastie Sumerů, syn oslepeného krále, si zachoval sice čestný titul *patesi* čili náměstek boha, ale bohem byl Marduk Běl a vykonavatelem jeho vůle Chammurapi. Vojsko, které střežilo brány královského paláce, sice nosilo překrásně tepané helmy z pozlacené mědi a černí otroci, přivezení z Egypta, chovali v pohotovosti velbloudy s hedvábnými čabrakami a zlatými ohlávkami na krku, ale přes všechnu tuto nádheru byl *patesi*, právoplatný vládce paláce a města, pouhým stínem bez vlivu a moci, který špehoval na příkaz Babylonu vlastní poddané a sám se chvěl před udáním každého otroka.

Skuteční vládcové země, kteří nepodléhali změnám a nelekali se ani babylonského krále ani bohů – jak si o tom tu a tam povídali –, sídlili docela blízoučko ve věži kněží, zvané zikkurat. I Abram, cizinec v městě, který lhostejně přihlížel politickým převratům, protože se netýkaly jeho kmene, k ní vzhlížel s úctou. Vysoká sedmiposchodová věž čněla vysoko nad ostatními budovami. Každé poschodí mělo podobu

krychle, zmenšující se úměrně k vrcholku. Kolem zdíva se hlemýžďovitě vinuly schody. Zatímco blankyt palácových a chrámových stěn se rozplýval v nebeské modři ztrácje své obrysy, tmavá věž, prostá všech příkras, se odrážela od oblohy jako skála, vystupující z rozbouřených vln. Třebaže vchod do věže nehlídala žádná stráž, nenašel by se v celé zemi člověk, který by se osmělil překročit nepovolán její práh. Před vchodem stála obrovská žulová číše, vyhlazená do nejvyššího lesku, uvnitř pokrytá sítí kruhových a paprskovitých čar, připomínajících pavučinu. Ze středu této sítě vyčnívalo šikmo nakloněné bronzové kopí, jež vrhalo ostrý stín. Abram věděl od svého otce Teracha, syna Nachorova, že kněží si neobyčejně cení této číše, kterou nazývají hodinami a podle které měří čas. Bylo mu rovněž známo, že každý den rozdělili na dvanáct hodin a na stejný počet hodin každou noc. Jaký je z toho užitek, to mu však bylo skryté. Což nepostačí každému člověku staré rozdělení dne na šest částí: jitro, poledne, večer, půlnoc, kuropění a rozbřesk?

Na úbočí za svatyní se ještě tyčila mohutná čtyřhranná bašta zvaná Studnicí mlčení nebo Studnicí popelů. Její zdívo z nevypálených cihel bylo celistvé, bez jediného otvoru. Na komolý vrchol vedly úzké schody. Připomínala strážní věž, na níž hlídky rozdělávají v době ohrožení ohně, ale ve skutečnosti měla jiné poslání. Její vnitřek byl vyplněn popelem, neboť věž sloužila k usmrcování osob významného postavení nebo původu, které měly být odstraněny beze stop, beze svědků a bez vědomí lidu. Odsouzený byl přiváděn úzkými schody na vrchol a shazován do popela. Vlastní tíhou se propadal hloub a hloub, popel mu ucpával hrdlo, bral dech i hlas. Pokud narazil zoufale se zmítající odsouzenec na tvrdší předmět v mělké propasti, mohly to být jediné kosti některého z jeho předchůdců. Nikdo dosud nevyšel z ponuré Studnice mlčení živý.

Rytecká dílna mistra Taribala byla proslulá nejenom v Uru, ale i v okolních městech. Zaměstnávala několik desítek dělníků, kteří mísili hlínu, dávali jí tvar cihel, tabulek, válců, osmibokých jehlanů, na jejichž hladký povrch ryli znaky a vypalovali je. Na zvláštním nádvoří se tesalo písmo do kamene a měděná dlátka vesele cinkala pod nárazy dřevěných kladívek. Zákazníci diktovali písařům právní listiny nebo soukromé dopisy v tichých místnostech. K vyrývání klínových znaků sloužilo rydlo zvané *heret*. Zruční písaři s ním dovedli velmi obratně zacházet. Popsaná tabulka či cihla putovala ihned do pece, kde ji pečlivě vypalovali. Kámen byl drahý, dovážený z daleka, takže se do něho vyrývaly pouze královské rozkazy nebo nápisy na náhrobních deskách zemřelých vysoce postavených úředníků. Všechny záznamy kněží, jejich astrologické, matematické a přírodovědecké výpočty se rovněž psaly do kamene; na tuto práci však měli kněží vlastní písaře a rytce.

V místnosti, vyhrazené pro tabulky se zaklínadly, spočívaly na dlouhém stole četné amulety od nejdrahocennějších, zlatých nebo onyxových až k nejobyčejnějším, hliněným. Tváře démonů na tabulkách byly ohyzdě sešklebené, neboť bylo známo, že zlý duch prchá před svou vlastní podobou. Vedle amuletů ležely pěkně srovnány figurky lidí, odlité z olova; sloužily k mučení nebo usmrcování na dálku. Tajemná síla, zakletá do tabulek, začala účinkovat, jakmile majitel vmáčkl do rozehrátého olova kousek vlasu, kůže či nehtu osoby určené k usmrcení. Některé postavičky měly předem vykroucené ruce, spoutané nohy nebo useknuté nosy a uši.

Adon Taribal vyšel Abramovi v ústřety, sotva ho spatřil, a s vybranou zdvořilostí se ptal, co si přeje.

„Zaklínadlo proti zimnici?“ zvolal, aniž by Abrama nechal promluvit. „Tvůj sluha má zaklínadla proti zimnici. Dobrá, stará, velmi dobrá a velmi stará zaklínadla. Poslouchej...“

Posadil zákazníka na lavici, umístěnou ve stínu, vzal z poličky jednu tabulku, přiblížil si ji k očím a zvolna, slavnostně četl:

„Ty, jenž mi ubližuješ, slinou mě otravuješ, dechem rozechováš, chodidly deptáš, očima děšíš, smrtí hrozíš, buď proklet. Proklínám tě a zatracuji, démone, tvůj jedovatý pohled, tvá smrtonosná chodidla, tvá proradná kolena, tvé blyskotavé oči, tvé lopatky, tvé ruce, tvé břicho! Kéž tě bůh měsíce Sin zahubí a tvou mršinu vhodí do jezera ohně a vody.“

Domluvil, hluboce vydechl, protože četl, aniž nabral dech, jak se slušelo číst zaklínadlo, a opět zdůraznil, že tabulka je velmi stará. Abram se spokojeně usmál. Znal váhu toho, co je staré.

„Nyní vyslechni druhé zaklínadlo, stejně účinné:

»Ó Adonaj, spěš mi na pomoc! Zlí duchové sídlí v mém domě, zlí duchové sídlí v mém těle! Zmítají mými kostmi jako vichřice stromem. Sežehují mou kůži jako vítr trávu v poušti. Ševelí v mé hlavě jako suchá sítina. Vyjí v mých uších jako stádo šakalů. Stojí při mně z pravé strany, stojí při mně z levé strany. Chvějí se strachem, drkotám zuby. Ó Adonaj, podej mi pomocnou ruku. Zbav mě zlých duchů a kouzel, jež mě poutají. Kéž ochrání mou hlavu tvá moc.«“

„Dám přednost prvnímu,“ řekl Abram. Smělá kletba se mu zdála účinnější než pokorná prosba. „Vezmu si tamtu tabulku, ale přečti mi ji, prosím tě, ještě jednou, abych si ji zapamatoval a mohl ji zopakovat chorému starci. Potěším tak jeho duši.“

„Učiním tak milerád.“

Adon Taribal přečetl tabulku podruhé. Potom po něm Abram opakoval každé slovo polohlasem. Když skončili, přišlo na významný obřad – smlouvání. Kupec odhadl cenu vybrané tabulky na dvacet šekelů, což se zdálo Abramovi přemrštěné.

„Za dvacet šekelů dostanu mladého silného osla!“ zvolal.

„Mladý silný osel ale nevyléčí starce zmítaného zimnicí, kdežto tato tabulka ano... Je-li nemocný stařec tvým otcem, budiž mu sedminásobně nápomocná!“

„Vyrazil jsi mi zbraň z rukou, Taribale,“ usmál se Abram.

„Ovšemže je určena mému otci...“

Zaplatil již bez zdráhání, tabulku opatrně uložil pod oděv a opustil dům, doprovázen jeho majitelem až na ulici. Před vchodem stály kamenné tabule vysoké jako jeden a půl člověka. Byly to ty, o nichž se zmínil prodavač v bráně. Taribal na ně upozornil Abrama.

„Dostal jsem příkaz,“ vysvětloval s hrdostí, „vypsat královská ustanovení pro naše město. Stejně tabule stojí v Babyloně, v Uruku a v každém městě. Jsou na nich zaznamenány všechny zákony... Něco podobného tu nikdy nebylo. K čemu je paměť? K čemu zkušenosti starých? Dnes se smí každý holobrádek znatý písmu pyšnit znalostí zákonů a vynášet se nad kmeta, který neumí číst a není zasvěcen do písařského umění. Ó bohové! V jakých to žijeme časech! Čeho jsme se to dočkali!“

Povzdechl si a rozloučil se s Abramem. Velbloudí plášť a šátek (v městě se nosily turbany) ho podnítil k sdílnosti. Lidé ze stanů neopakují slova zbytečně. Před známým z města by tak otevřeně nehovořil.

Dům Teracha, syna Nachorova, se nelišil od jiných městských obydlí. Měl podobu čtverce, slepé vnější stěny z bílených cihel a pouze jeden vchod. Rovnou střechem vroubilo kamenné

zábradlí. Protože v letním období sloužila jako ložnice a nebyly výjimkou případy, že spící spadl na zem, Chammurapi, syn Sin-Muballitův, který strkal svůj dotěrný nos doslova do všeho, co se týkalo jeho poddaných, uvalil na městské stavitele přísné tresty. Opomenul-li některý ohradit střechu zábradlím a majitel domu si pádem zlomil ruku či nohu, byla lámána ruka či noha jemu. Stalo-li se, že byl podobnou nehodou postižen syn majitele domu, oplácelo se stejnou měrou stavitelovu synovi. Pouze při úrazu ženy či dcery majitele se směl stavitel vykoupit pokutou.

A protože proti těmto trestům nebylo odvolání, v žádném městě, podléhajícím babylonskému králi, nespátril cizinec stavbu s neohrazenou střechou.

Dřevěné domovní dveře byly silné a těžké, aby dovnitř nepropouštěly sluneční žár. Hnědým vyřezávaným klepadlem host ohlašoval svůj příchod. Kamenný žlab přede dveřmi odváděl vodu, kterou laskavý domácí pán oplachoval nohy příchozímu. Dlouhá úzká a tmavá síň vedla na dvůr, obložený kamennými dlaždicemi. Uprostřed vodní nádrže obvykle šuměla fontána, která svlažovala rostliny, vysázené kolem. Všechny místnosti vedly na dvůr, přes který se o polednách zatahoval pestrý hedvábný závěs.

Nejednoho obyvatele města překvapovalo, proč Terach, syn Nachorův, stařešina pastýřského kmene Hebrejů, žije v městě, místo aby se svým kmenem sídlil pod stany. Příčinu dlužno hledat v dávných letech, kdy mladý Terach, chtivý radovánek a žádostivý života, vstoupil jako kněz třetího stupně do družiny bohyně Ningal. V jejích službách se naučil mnohému, co mu bylo předtím neznámé, a objevil v sobě sochařské nadání. Protože v kočujícím táboře by je mohl sotva rozvíjet, utábořil svůj kmen pod hradbami a sám se usadil v městě, kde si brzy získal pověst spolehlivého dodavatele chrámových soch. Jeho žena byla dávno mrtvá. Nejstarší syn Haran,

který ji následoval, mu po sobě zanechal syna Lota; druhý syn Nachor nebyl pro chorobnou otylost schopen námahy ani rychlejšího pohybu. Proto svěřil Terach kmen třetímu synu Abramovi. Sám se objevoval v táboře stále řidčeji, každým rokem se více odcizoval prostému pastýřskému životu a připodobňoval se čím dál víc lidem sídlícím trvale v městě.

První Abramovy kroky vedly k oltáři, kde stála ochranná božstva, *teráfím*. Byly to dvě kamenné, neuměle vyřezávané sošky, jež se zdály být vyhlazené vodou či roztavené. Terach a jeho synové věřili, že pocházejí z doby před potopou a že je předek Heber obdržel od Sema, syna Noemova. *Teráfím* požívala největší úcty a Abram, který lhotejně minul svatyni, poklekl s upřímnou zbožností před oltáříkem, aby u nohou *teráfím* složil hrudku pryskyřice, vyňatou z váčku.

„Tak už skonči a pojď sem!“ zaskuhral ze světnice stařík ležící na lůžku. „Kéž by posel smrti stejně oddaloval svůj příchod jako ty!“

„Kéž posel smrti nikdy nevkročí do tohoto domu!“ odvětil vážně Abram. Poklekl podruhé, tentokrát před otcem, a dotkl se čelem podlahy.

„Požehnáni tvým dnům, otče.“

„I tvým, i tvým,“ odpověděl roztržitě stařec. Byl zvadlý, maličký a tím pohyblivější a hovornější, oč byl Abram usedlejší a nemluvnější. Nyní povolil stavidla svého rozhořčení a mlel překotně nepouštěje syna k slovu.

„Obéd mi ukázal jídlo, které přinesl Sur. To mají být palmisky pro starého nemocného otce? Pomátly se snad tvé ženské na rozumu? No ovšem,“ opravil se, „těžko se kdo může pomást na něčem, co vůbec nemá... Zle, zle je v táboře... Vzkazuji jim, že jsem nemocný a že potřebuji posilující stravu. Synové mi posílají chléb... Chléb! Cožpak si od trhovců nemohu koupit tolik chleba, kolik potřebuji? Přál jsem si sladké, chutné pečivo na podmásli, křehoučké jako dětské

bříško, nebo pečivo na oleji, vykynuté, lehounké... Přinesli mi placky smažené na loji. Můj žaludek netráví beraní lůj. Jsem starý, jsem churavý... Sáráj má snad času dost, vždyť nerodí děti... Dal jsem jí dvě otrokyně. Proč neupekla něco sladkého?“

„Mé srdce je zarmouceno,“ ujistil Abram otce s upřímnou lítostí. „Pokárám ženy za jejich nedbalost.“

„Chléb jako pro otroka, víno mladé, másla málo a *dibs*¹ nevysmažený,“ bědoval dále starý. „Kdo pamatuje na starého člověka? Tyto ženy nedbají o starého otce.“

„Přísně jim vyčiním,“ opakoval Abram. „Až se vrátím, pošlu ti, otče, vše, co si přeješ... A zde,“ dodal, „přináším zaklínadlo, které tě vyléčí z nemoci.“

„Zaklínadlo? Ukaž! Zimnice ze mne vysaje zbytek sil. Je to dobré zaklínadlo? Neošidili tě?“

„Budu ti je opakovat, otče.“

Abram svažtil čelo, na chvíli se zamyslel a potom bez zadrhnutí odříkal kletbu proti démonovi s blýskotavými očima a smrtonosnými chodidly. Lidská paměť byla v té době vycvičená a nesrovnatelně spolehlivější než o několik tisíciletí později.

„Dobrá, dobrá,“ brumlal udobřený staroch. „Kde jsi koupil tu tabulku? Kolik jsi za ni dal?“

„Koupil jsem ji u Taribala na náměstí před chrámem. Zaplatil jsem dvacet šekelů bez smlouvání.“ (Abram si bezděčně povzdechl, protože byl šetrný.)

„Taribal věděl, že zaklínadlo kupuješ pro mne, a přesto tolik žádal?“

„Neřekl jsem mu, kdo jsem, otče.“

„Škoda škoda. Vždycky mlčíš, kdy nemáš. Taribal by ti je dal laciněji. Znáš ho. Viděl jsi před jeho domem tabule s královskými ustanoveními? Horní sochu vyřezal můj Samir, protože Taribalovi otroci jsou dovední jenom v písmu. Dobré zaklínadlo – vždyť pochází z časů starého boha... Mám rád starého boha. Mám ho raději než Babyloňana, který u nás ještě nikoho neuzdravil. Na stříbrnou loď Nanar-Sina! Kdyby se *patesi* dozvěděl, že Taribal prodává zaklínadla se jménem starého boha, hned by se adon ocitl v břichu měděného býka a byl opékán na ohni... Br... br... Přinesl jsi zaklínadlo v pravý čas, protože zrovna teď to se mnou začíná lomcovat.“

„Kdy tě to postihlo, otče?“ zeptal se starostlivě Abram. Sundal si plášť a přikryl jím nemocného.

„Včera v tuto dobu. Rozzlobil jsem se, protože ten pes Obéd rozbil hlavu hotové sochy. Sochu potřebuji zítra ráno, dnes večer si pro ni měli přijít a odnést ji. Ten hlupák upustil hotovou sochu na zem a urazil jí hlavu. Klel jsem, křičel, způtil jsem se zlostí a tehdy do mne vstoupil démon...“

„Proč na soše pracoval Obéd a nikoli Samir?“

„Samira už nemám. Prodal jsem ho minulého novoluní.“

„Tys prodal Samira, otče? Čím se provinil?“

„Ničím. Musel jsem ho prodat. Samira je škoda, máš pravdu. Byl chápavý a obratný. Obéd je líný pes. Prokleta budiž jeho matka! Zbičuji ho, jestli sochu neopraví. Kněžím jsem vzkázal, že sám pošlu sochu zítra ráno. Obédovi jsem přikázal, aby sňal hlavu z jiného Marduka, kterému se drolily nohy. Pod barvou nebude znát, že je slepovaná. Přikryj mě ještě pláštěm. Tam leží...“

„Děláš teď samé Marduky, otče?“

„Já už nic nedělám. Nebaví mě to. Předtím je vytvářel Samir, teď Obéd. Já jenom opravuji. Kněží si myslí, že dělám všechno sám jako postaru. Ale mne to netěší... Mé prsty by

1 *Dibs* – šťáva z nejzralejších vinných hroznů, pražená na ohni po jedné hodině celý měsíc, potom šlehaná od východu do západu slunce větvi. Ze šťávy se vytvořila hustá nahnědlá hmota, sladká jako med (pozn. autora).

tvorily rády obyčejné lidi nebo děti, malé, veselé, hravé... Mé prsty se zdráhají zpodobňovat odpornou Mardukovu tlamu, křivé blesky v jeho dlani a tu škaredou bestii..."

„Opatrně, otče.“

„Mohu mluvit, nikdo neslyší. Stěny jsou silné a otroci hloupí. Zhnusil se mi život, můj synu Abrame! Zhnusila se mi práce. Zhnusilo se mi město. A to kvůli dvěma Babyloňanům, Mardukovi a Chammurapimu. Člověk si nemůže ani na chvíli oddechnout... Lidé v bráně si povídají, že *patesi* přijímá denně pět poslů z Babylonu nebo i víc. První spěchá, div velblouda nezchvátí, a přináší dopis: »Já, Chammurapi, miláček bohů, jsem se dozvěděl, že ve tvém lese byly vykáčeny tři stromy. Oznam, kdo to učinil, na čí rozkaz to učinil a v čí prospěch?« Ještě *patesi* nestačil dopis dočíst a už přichvátá druhý posel: »Já, Chammurapi, chránělec bohů, jsem byl zpraven, že Neru, majitel sadu, bere vodu z kanálu. Zjisti, potrestej, napiš.« A již cválá třetí posel: »Provazník Zabbai oznamuje, že mu bratr jeho matky zabavil zahradu. Prozkoumej, podej zprávu.« Přibíhá čtvrtý posel: »Jsou po poslední povodni vyčištěny kanály? Proč je na Hefině polí kanál ucpaný?« Démon, ne člověk! *Patesi* proklíná den, v němž ho zrodila matka. Povídá se, že hodlá postavit velký dům a uložit v něm královské tabulky a opisy svých hlášení. Královští inspektoři, kteří dohlížejí na sklizeň datlí, zapisují počet odměrek, jež má nájemce odevzdat ještě dříve, než dozrají. Když jich odevzdají méně, vsadí ho do klády. A stejně je tomu i s vínem, vlnou, fíky, česnekem. Chytají lidi a ženu je do Babylonu. Lidi král pořád potřebuje. Proč? Aby mu stavěli chrámy, kopali kanály, sloužili ve vojsku. Každý *patesi* mu musí posílat chlapce. Kde je vzít? Berou je, kde se dá. Dej pozor, aby nevztáhl pracky po našich. Omrzel mě život... I kněží nařikají a Marduka chválí jen ústy..."

„Otče, dovolíš svému synovi, aby ti položil otázku? Jestliže na ni nemíníš odpovědět, pokárej mě za mou smělost..."

„K čemu ty okolky? Ptej se!“

„Otče, věříš v bohy?“

„Jak to?“ zajíkl se starý. „Zda... věřím?“

„Tišeji... Věříš v Marduka?“

„V Marduka? Ne..."

„A v Nanar-Sina?“

„S bohy je radno být zadobře,“ poučoval Terach syna.

„Nanar-Sin byl dobrý bůh. Bůh našich otců..."

„Když se dal vypudit Mardukem z chrámu, je slabší než Marduk?“

„Proč se ptáš na takové věci?“

„Toužím vědět, který bůh je největší..."

„Co z toho budeš mít...? A co ty tady pohledáváš?“ zaskřehotal Terach na otroka, který se nenápadně přiblížil. („Určitě poslouchal,“ napadlo Abrama.) Ploskohlavý Obéd z kmene Gutejců, s vystouplými lícními kostmi a krátkým nosem, poklekl před pánovým lůžkem a oznámil chraplavým hlasem, že dokončil dílo.

„Podepři mě ramenem,“ vyzval Terach syna, „abych mohl vstát a prohlédnout si Mardukovu sochu.“

„To nedovolím, můj otče, ale vezmu tě na záda, takže nepocítíš únavu.“

Abram ohnul záda, na která starý rozkročmo usedl. Abram se opatrně napřímil, sehnul se ještě jednou přede dveřmi a vyšel na dvůr. Stařec ho příliš netížil. Když na šíji a ramenou cítil vyhublé, vetché tělo, zmítané zimnicí, zaplavila jej velká něha k rodiči. Lidé dobře činí, že mají starce v takové vážnosti. Šedivý kmet – zásobnice zkušeností, moudrosti, nejrozmanitějších životních osudů. Větší je zoufalství po smrti starce, než když dítě odejde, neboť děti se rodí neustále, a starého nikdo nenahradí. S ním odchází

do hrobu celý věk. Kdo by nelitoval košatého stromu více než mladé, útlé pláňky?

Největší místnost domu sloužila jako sochařská pracovna. V dřevěných kádích se černala vyhnětená hlína, kterou otrok ustavičně poléval vodou. Spleená Mardukova socha vypadala na první pohled znamenitě, ale při pozornějším pohledu jasně vystupovalo spleené místo pod nánosem barvy. Terach opět vzkypěl hněvem. Abram chtěl otce uklidnit, a proto mu poradil, aby ozdobil bohovu šíji náhrdelníkem.

„Tvá řeč je hloupá!“ vybuchl starý. „Marduk není bohyně Ištar... Marduk nenosí klenoty... Prokletý, prokletý šakalův syn Obéd!“

„Dovolíš-li, otče, půjde tvůj syn ke kněžím a poprosí je, aby ti prodloužili lhůtu k odevzdání sochy.“

„To nepřipustí... Nepřipustí... Zítra dopoledne má nejbohatší kupec města, Nanna-Tum, obětovat svého syna... Oltář musí být příkrášlen a obnoven... Hm, dát Mardukovi náhrdelník? Ó bohové! Musel bych dát ten nejcennější, abych kněžím zacpal chřtán... Zanes mě ještě do pokladnice...“

Pokladníci nazývali menší světnici, ve které stála velká dřevěná truhla s bronzovým kováním. Terach, vášnivý sběratel a milovník krásy, vytvořené lidskou rukou, tam uchovával oblíbené skvosty a cenné drobnůstky, které shromažďoval po celý život... Abram přenesl otce do této místnosti a otrok přistrčil lůžko k samé truhle. Jakmile se otevřelo její víko, zapomněl Terach na nemoc i na zármutek a s dětskou radostí vložil ruce mezi své poklady.

„Pověz synu, spatřilo kdy tvé oko podobnou nádheru?“ Stařec tiskl ve dvou prstech zlatý tepaný pohárek, na němž tanečnice v dlouhých nádherných rízách plesaly držíce se za ruce. Terach, syn Nachorův, byl u vytržení nad jejich půvabem. Jeho dech zamžil lesklý povrch číše. Opatrně setřel rosu rukávem, povzdechl si a uložil pohárek zpět do truhly.

„Rád bych vyráběl podobné...“ řekl s lítostí sahaje po novém předmětu.

„Sám nevím,“ přiznal, „co je krásnější. Tamten pohárek či tato číše?“

„Je vyroben z vaječné skořápky nějakého velkého ptáka z pouště,“ odhadoval Abram.

„Mýlíš se, synu. To není vaječná skořápka, ale hlína, bílá, tvrdá, průsvitná... Krásná, krásnější než sklo... Opatrně!“ zvolal, ačkoli Abram se nehodlal dotýkat křehké číše.

„Sidonský kupec ji přivezl z ostrova ve Velkém moři, zvaného Kréta, z královského města Karatos... Na takových skořápkách, cennějších než zlato, jídá krétský král... Právě za tyto dvě věci jsem dal Samira... Proč se divíš? Kupec si postavil hlavu a nic jiného nechtěl... Musel jsem.“

„Mladého statného chlapce jsi vyměnil za tyto titěrnosti?“

„Sám toho lituji... Samir byl chápavý. Dokázal uhádnout myšlenky. Rozuměl sochařské práci. Co naplat! Nechtěl jsem propást příležitost, dal jsem ho... Ach, ti kupci!“

„Měl jsi raději prodat Obéda...“

„Obéd byl zrovna na trhu. Báł jsem se, že kupec nepočká. Vzplanul jsem nesmírnou touhou po té kráse. A nyní pohlédni na toto, můj synu...“

Postupně vytahoval zrcadla z leštěného stříbra, zasazená do zlata, nádobky na vonné masti z bílé slonoviny, jiné zbarvené do červena nebo do zelena, dýku, na jejíž zlaté rukojeti se vzpínala koza po vinném hroznu z perel, křišťálovou číši, do níž byl zapuštěn vzor zobrazující barevné rybky a zelené vodní rostliny. Potom, když uchopil džbán, stojící vedle lůžka, a nalil do číše víno, rybky sebou začaly pleskat, jako by ožily, a rostliny se vinuly unášeny proudem.

„Cožpak to není krása?“ zeptal se hlasem zjihlým vzrušením.

OBSAH

Část první POVOLÁN

Kapitola první: V městě Uru	7
Kapitola druhá: Tvář bohů	26
Kapitola třetí: Pod stany.....	35
Kapitola čtvrtá: Únos.....	52
Kapitola pátá: Král a poddaní	63
Kapitola šestá: Pohled nazpět	80
Kapitola sedmá: A stalo se tak... ..	94
Kapitola osmá: Ruka tápající v temnotách.....	109
Kapitola devátá: Studnice mlčení	128
Kapitola desátá: Spravedlnost a soud.....	143
Kapitola jedenáctá: Rozbité náčiní.....	152

Část druhá TĚLO A KREV

Kapitola první: V cizím světě	169
Kapitola druhá: Ponechán sobě samému	185
Kapitola třetí: Navrácena	199
Kapitola čtvrtá: Vpravo, vlevo	214
Kapitola pátá: Vášně.....	226

Kapitola šestá: Údolí Siddim.....	248
Kapitola sedmá: Druhé volání	260
Kapitola osmá: Syn těla	268
Kapitola devátá: Ty jsi góel!	276
Kapitola desátá: Chléb a víno.....	312

Část třetí SYN ZASLÍBENÍ

Kapitola první: Zjev jej!	329
Kapitola druhá: Úmluva	342
Kapitola třetí: Návštěva	355
Kapitola čtvrtá: Ohnivý déšť	365
Kapitola pátá: Hříchy světa	382
Kapitola šestá: Syn zaslíbení.....	393
Kapitola sedmá: Hagar v poušti	403
Kapitola osmá: Lovec lvů.....	418
Kapitola devátá: Oběť	427
Kapitola desátá: Syt dní.....	438